

HOOFSTUK 5

RESULTATE

5.1 INLEIDING

Vervolgens word eerstens die inligting verskaf soos verkry van die TAT-kaarte en daarna die metings soos verkry van die Beck-Depressieskaal ten einde die effektiwiteit van die groepsterapie te kan bepaal.

Daarna word die prosesnotas en temas wat uit die groepsterapeutiese sessies na vore gekom het, aangedui, en laastens word alle resultate wat deur die prosedures verkry is na afloop van die groepsterapeutiese program, verskaf. Inligting soos verkry uit die persoonlike vraelyste is in die beskrywing van die proefpersone (Hoofstuk 4) opgeneem en word weer in die finale samevatting van die resultate verreken.

5.2. T.A.T.-KAARTRESPONSE EN INTERPRETASIE VOOR DIE GROEPSTERAPEUTIESE PROGRAM

5.2.1. Groeplid I: Joan

5.2.1.1. Response

Kaart 1: Hy is moeg geoefen en gaan binnekort aan die slaap raak. Hy lyk ook moedeloos.

Kaart 3GF: Sy het ontstellende nuus gehoor en voel baie ongelukkig. Sy wil alleen wees. Dis waarom sy die deur toemaak.

Kaart 8BM: Die seun se pa word geopereer. Hy vertrou volkome op die Here want hy weet sy pa sal weer herstel, al is dit kritiek.

5.2.1.2. Interpretasie

Joan erken die eise in haar omgewing, maar beklemtoon dat sy moeg en moedeloos is. Sy is nie meer gemotiveerd om die eise te hanteer nie en gaan haarself daarvan onttrek. Verder is sy geneig om haarself af te sonder wanneer sy “onaangename” emosies moet hanteer. Alhoewel die gevoelens sterk by haar teenwoordig is, deel sy dit nie graag met ander nie, maar isoleer haarself. Sy introjekteer haar frustrasies en aggressie. Dit blyk verder ook dat daar onderdrukte aggressie teenoor ‘n mansfiguur (vader moontlik) teenwoordig is. Haar geloof speel ‘n rol in die hantering van krisisse en bied in baie gevalle vir haar die steunpilaar wat sy op die stadium nie by mense wil soek nie. Die geloof blyk nie sterk geïnternaliseer te wees nie. Verhoudings word nie op ‘n persoonlike en intieme vlak gedefinieer nie.

5.2.1.3. Opsommend

Gevoelens van ongelukkigheid en moedeloosheid, onttrekking en ongemotiveerdheid, isolasie en moontlike onderdrukte aggressie en gevolglike depressie, nie-geïnternaliseerde geloof en onpersoonlike verhoudings.

5.2.2 Groeplid II: Roux

5.2.2.1. Response

Kaart 1: Alles in die kind se lewe is sy viool wat gebreek het. Miskien is die viool iemand anders s'n wat die seuntjie gebreek het. Die seuntjie is bekommerd oor die viool wat gebreek het. Wat gaan hy doen om dit die maklikste op te los?

Kaart 3GF: Iets dramaties het met die vrou gebeur. Sy het teleurstellende nuus gehoor en is hartverskeurend teleurgesteld en hartseer.

Kaart 8BM: Iemand word vermoor en ‘n seuntjie is teenwoordig. Iemand moes ‘n operasie ondergaan het en nou spook hulle vir sy lewe, en die seuntjie se gedagtes is oor die verlies of ondervinding wat hy gehad het.

5.2.2.2. Interpretasie

Hy erken die eise in sy omgewing maar beklemtoon sy totale magteloosheid in sy hantering daarvan. Hy het 'n groot verlies gely rondom die hantering van sy eise en beleef verder intense gevoelens soos skuld. Hy is bekommerd en kan nie 'n uitkoms sien nie. Emosioneel is daar intense ervarings van emosies van hartseer en teleurgesteldheid by hom aanwesig selfs op 'n dramatiese wyse, sonder dat hy 'n wyse vir die hantering van die emosies kan uitwys. Verder is gevoelens van minderwaardigheid ook 'n tema wat by hom teenwoordig is. Dit blyk ook dat hy geneig is om sy frustrasies en aggressie te projekteer. Sy verhoudings blyk gedistansieerd en afsydig te wees.

5.2.2.3. Opsommend

Onvermoë om die eise in die omgewing te hanteer; intense emosionele gevoelens oor verliese gely, asook gevoelens van skuld, hartseer, en teleurgesteldheid. Dramatiese hantering van belewenisse; gedistansieerd in verhoudings.

5.2.3 Groeplid III: Susan

5.2.3.1. Response

Kaart 1: Hy haal die viool uit die kas uit met die idee om dit te bespeel. Hy wonder hoe die viool gespeel word en is hartseer omdat hy nie kan speel nie. Hy moet leer hoe om die viool te speel.

Kaart 3GF: Die man het slegte nuus gekry en toe storm hy die kamer uit. Hy voel baie hartseer en huil bitterlik. Hy gaan die slegte nuus probeer aanvaar en sy lewe gaan as gevolg van die probleem verander en hy sal moet aanpas.

Kaart 8BM: Die seun dink aan sy toekoms as chirurg. Hy voel baie entoesiasies oor sy denke en is trots op sy ideaal. Hy hou van die idee dat hy mense gaan help en gesond maak. Hy studeer baie hard om 'n dokter te word en word ook een aan die einde.

5.2.3.2. Interpretasie

Susan erken die eise in haar omgewing, maar beskik nie oor die nodige vaardighede om die eise te bemeester nie. Dit laat haar hartseer en onseker. Tog weet sy dat sy die eise moet konfronteer en

leer hanteer. Haar geslagsidentifikasie blyk met 'n manlike figuur te wees. Sy kom in aanraking met gevoelens van hartseer en pyn, maar rasionaliseer weer die gevoelens weg deur te intellektualiseer. Sy blyk geneig te wees om haar frustrasies en aggressie te onderdruk. Verder is sy geneig om die realiteit met fantasie te vervang alhoewel dit ook daarop dui dat sy 'n positiewe toekomsverwagting en ambisie het. Min of geen aanduiding word gegee oor haar geloofskragte nie. Haar verhoudings word as "weg van haar" gedefinieer sonder enige intimiteit.

5.2.3.3. Opsommend

Onvermoë om die eise te hanteer, maar met hoop om die vaardighede aan te leer, intense gevoelens van hartseer, soveel so dat haar hele lewe verander het, neiging om haar gevoelens te onderdruk en/of te ontken. Haar verhoudings blyk gedistansieerd te wees.

5.2.4. Groeplid IV: Marie

5.2.4.1. Response

Kaart 1: Hy was besig om te leer en toe begin hy slaap. Hy gaan sukkel in die toets en hy gaan jammer wees omdat hy nie harder geleer het nie.

Kaart 3GF: Sy het 'n telefoonoproep gehad en gehoor dat iemand dood is. Sy voel flou as gevolg van die skok. Sy gaan depressief raak en haar lewe gaan uitmekaar val totdat sy vir God toelaat in haar lewe.

Kaart 8BM: Daar was 'n ongeluk (enige tipe) en die dokters probeer die persoon red en die seuntjie verwyt homself. Die kind kan of as gevolg van skuldgevoelens kop verloor en sy lewe weggooi of hy gaan besef dat mense nie ewig lewe nie en sin soek in sy lewetjie.

5.2.4.2. Interpretasie

Marie erken nie werklik die eise in haar omgewing nie. Sy beklemtoon 'n ongemotiveerdheid in die hantering daarvan en 'n neiging om daarvan te onttrek. Emosioneel beklemtoon sy 'n verlies gelyk as gevolg van die dood, en dit laat haar depressief, magteloos en deurmekaar voel. Sy beklemtoon

die rol van religie in die hantering van haar intense emosies. Verder introjekteer sy haar frustrasies en aggressie en is geneig tot intense skuldgevoelens, soveel so dat dit vir haar moeilik is om die realiteit te aanvaar. Sy voel emosioneel klein. Verhoudings blyk gedefinieer te wees as onpersoonlik en op 'n afstand.

5.2.4.3. Opsommend

Gevoelens van hartseer en depressie met 'n tendens om hierdie gevoelens net vir haarself te hou, intense gevoelens van skuld rakende die afsterwe van 'n geliefde, magteloosheid met 'n besef dat sy voor 'n keuse staan in haar lewe, naamlik om sin te maak uit die gebeure en aan te gaan met haar lewe, of om die problematiek nie te konfronteer nie.

5.2.5. Groeplid V: Tarien

5.2.5.1. Response

Kaart 1: 'n Seun sit by die tafel en daar word 'n instrument voor hom geplaas. Hy sit nou en wonder moet hy nou speel of kan hy dit maar los, want hy is nie regtig lus daarvoor nie. Hy het nie die instrument gespeel nie en nou kry hy baie moeilikheid daarvoor. Hy voel ook dat hy maar eerder die instrument moes gespeel het.

Kaart 3GF: Die vrou het 'n teleurstelling gekry en voel baie hartseer daarvoor. Sy leun teen die deur en huil, maar sy dink ook wat sy nou omtrent die teleurstelling gaan doen. Sy gaan nou nadat sy als uitgesorteer het, weer by die deur instap en normaal aangaan.

Kaart 8BM: Daar was 'n ongeluk en die seun se pa moes hospitaal toe gaan. Die seun wag nou dat die dokters klaar moet werk met die hoop dat sy pa sal herstel. Na die tyd het die seun aanvaar wat die dokters vir hom gesê het.

5.2.5.2. Interpretasie

Tarien erken die eise in haar omgewing, maar beklemtoon die feit dat sy nie regtig beheer het oor die eise nie, behalwe om te kies om dit te hanteer of nie. Sy het nie regtig belangstelling in die eise nie en onttrek. Intense gevoelens van hartseer en pyn is by haar aanwesig, maar sy is geneig om

emosioneel van mense te onttrek wanneer sy seer en weerloos voel. Sy is geneig om haar frustrasies en aggressie te introjekteer en te rasionaliseer en dit dien in meeste gevalle as verdediging teen intense gevoelens.

5.2.5.3. Opsommend

Temas rondom die dood, hartseer en teleurstelling, 'n belangeloosheid in die hantering van eise uit die omgewing, 'n positiewe wegbeweeg van mense wanneer dit kom by emosionele intensiteit, en 'n neiging om te rasionaliseer as verdediging teen sulke intense emosies. Verhoudings blyk op 'n emosionele afstand gedefinieer te wees.

5.3. INTERPRETASIE VAN GEGEWENS VAN DIE BECK DEPRESSIESKAAL VOOR DIE GROEPSTERAPEUTIESE PROGRAM

5.3.1. Resultate:

Tabel I: Beck Depressieskaal: voor-tellings

Die volgende tellings is verkry voor die aanvang van die groepsterapeutiese program:

GROEPLID	VOOR-METING	ONTLEDING
Groeplid I	6	Laag depressief
Groeplid II	12	Matig depressief
Groeplid III	19	Hoog tot matig depressief
Groeplid IV	9	Laag depressief
Groeplid V	16	Matig depressief
Gemiddeld	12,4	Matig depressief

5.3.2. Interpretasie

Twee van die vyf proefpersone naamlik Joan en Marie, ervaar simptome wat op 'n lae vlak van depressie dui. Hulle depressiewe simptome is baie laag en beïnvloed nie hul alledaagse funksionering nie. Die ander drie, naamlik Roux, Susan en Tarien, ervaar egter meer simptome wat op 'n depressiewe gemoed dui. Alhoewel hierdie simptome hulle nog steeds binne die matige groep laat val, het die gevoelens 'n uitwerking op hulle alledaagse funksionering. Verder dui dit ook daarop dat daar moontlike onverwerkte emosies onderliggend by hulle aanwesig kan wees wat bydra tot 'n meer depressiewe gemoed. Hierdie emosies is nie noodwendig verbandhoudend met die afsterwe van 'n betekenisvolle ander nie, maar kan gesetel wees in enige vorm van konflik of problematiek.

Die gemiddeld vir die groep was 12,4 wat wel binne die “matige” groep van depressiewe simptome val. As groep is daar egter simptome teenwoordig wat op 'n meer depressiewe ervaring van belewenisse dui.

5.4. PROSESNOTAS

Die verloop van die groepsterapeutiese proses word in hierdie hoofstuk gevolg en geïnterpreteer deur middel van prosesnotas. Die prosesnotas is gebaseer op die beginsels van groepsterapie gebaseer op die werk van Yalom (sien Yalom in hoofstuk 3). Evaluering van die groepsproses en groepsterapeutiese program sal ook dienooreenkomstig geskied. Slegs sessie een word hier verbatim weergegee. Alle ander sessies is volledig in Aanhangsel B.

5.4.1. Groepsessie Een

5.4.1.1. Verbatim

1. Terapeut: Welkom by die groepsessies. In die groepsessies is dit wat jy insit ook dit wat jy gaan uitkry. Dis
2. soos wanneer jy inkopies gaan doen, wat jy in jou mandjie laai is waarmee jy huistoe gaan. In die

3. sessies stoot ek nie die waentjie nie, ek stap net saam. Wat jy insit, kry jy uit. Kom ons leer me-
4. kaar eers 'n bietjie beter ken. Ons gaan in die ry af, sê jou naam, wat jy doen, watter skool jy is
5. en jou doelwit vir groep. Ek is Anita, en ek is een van die beraders op die kamp. Ek lei ook die
6. sessies. My doel vir die groep is om sinvol aan elke lid ondersteuning te gee in die deurwerk van
7. sekere pynvolle gevoelens.
8. (Stilte)
9. (Marie maak keel skoon, groep kyk na haar)
10. Marie: Ek is in matriek en ek wil leer om te verstaan hoekom dit gebeur het, hoekom iemand moes
11. doodgaan.
12. Susan: Ek is in st.8 en ek wil leer om daarvoor te praat en oor my gevoelens.
13. Tarien: Ek is ook in st.8 en ek wil beter daarvoor kan praat en veral ook om dit te verwerk.
14. Joan: Ek is ook in st.8 en ek dink dit sal my help om in so 'n groep te wees.
15. Roux: Ek is 23 en was in 'n motorongeluk. Hulle sê ek het die verstandelike vermoë van 'n st.9 kind
16. weens skade aan my brein. Daarom is ek op die kamp toegelaat. Ek wil leer om te kan "cope" en
17. hoor hoe ander mense "cope".
18. Terapeut: Julle het almal verskillende agtergronde en lewensverhale, maar dit klink my dat almal basies
19. dieselfde doelwit het en dit is om oor die verliese wat julle gely het te kan praat en te leer om dit te
20. aanvaar en te verwerk, maar ook om by ander te hoor hoe hulle daarmee "cope". (Ongemaklike
21. stilte heers en Joan begin saggies te huil - die groeplede sien dit en raak ongemaklik) Kom ons
22. gesels 'n bietjie oor dit wat uitstaan as 'n hoogtepunt in jou lewe. (Stilte)
23. Marie: My hoogtepunt was by LSA (Love Southern Africa) die Outreach vroeër die jaar. Ek glo ek moet
24. 'n sendeling word en dat God my sal gebruik waar Hy wil.
25. Terapeut: (Na 'n lang stilte) Ek het die Argus dié jaar gery. Dit was my lewensdroom en ek voel ek het iets
26. daarmee bereik. (Stilte, almal kyk na Roux regs van die Terapeut)
27. Roux: Dit wat ek op skool in die drilpelaton bereik het. Ons het verskeie kompetisies gewen.
28. Joan: (Sy huil steeds) Ek kan nie aan iets dink nie.
29. Susan: (Volg vinnig vir Joan op) Ek het Noord Transvaalkleure in perdry gekry.
30. Tarien: (Is stil en wil nie praat nie, trek net haar skouers op)
31. Terapeut: (Inisier om op dieselfde trant oor die laagtepunt in hul lewens te gesels)
32. Marie: (Effens ongemaklik, maar praat redelik vinnig) My laagtepunt was my vriend se dood (Sy brei
33. meer oor die gebeure rondom die vriend se dood uit). Vandat ek 'n Christen geword het, voel ek
34. skuldig oor goed wat ek en hy toé gedoen het, somer gewone goed wat ons saam gedoen het. Ek
35. en my ouers is ook gedurig in konflik, hulle verstaan my nie. My lewe was baie verkeerd voordat
36. ek 'n Christen geword het. (Stilte)
37. Roux: (Stadig en hartseer) My pa se dood is 'n laagtepunt in my lewe. My pa was alles in my lewe.
38. (Vertel van sy motorongeluk in 1991 en sy pa se dood kort daarna). Ek was op drugs en ander

39. dwelms voor die ongeluk, en my pa kon my sien herstel. Na my pa se dood kon ek dit nie verwerk
40. nie en ek het toe probeer selfmoord pleeg. Ek het epilepsiepille gedrink, baie van hulle en toe gaan
41. ek in 'n koma. My broer het onraad gemerk en hy het my gered en met my na die hospitaal toe
42. gejaag. Ek was twee dae in 'n koma. Dwelms en selfsug los nie jou probleme op nie. My vriend is
43. oorlede voor my ongeluk as gevolg van dwelms. Hy het nie 'n tweede kans gekry nie, maar ek het.
44. Mense dink sleg van my as gevolg van die dwelms en hoe ek gelewe het. Ek gee nie om wat
45. mense dink nie. My pa is gelukkig in die hemel. (Stilte)
46. Susan: (Apaties, afgetrokke en monotoon) My vriendin se dood was 'n laagtepunt. Sy was 31 en ons het
47. een middag gaan perdry. Sy kon goed ry en was een van die kampioene. Sy het vooruit gejaag en
48. ek was moeg en het omgedraai. Sy het nie terug gekom nie. Iets het langs die pad haar perd laat
49. skrik en hy het haar afgegooi. Sy het haar nek gebreek en is dood. Ek het eers die volgende dag
50. daarvan gehoor. (Stilte).
51. Joan: (Huil) Ek wil nie nou vertel nie.
52. Tarien: (Effens hartseer) My vriend se dood was vir my 'n laagtepunt. (Stilte - Joan huil effens harder)
- 53.. Terapeut: Joan, ek kan sien dat jy baie hartseer voel, wil jy hê iemand in die groep moet jou 'n drukkie
54. kom gee? (Skud haar kop "ja") Wie wil jy hê moet vir jou 'n drukkie kom gee?(sy trek haar skouers
55. op en kyk af. Marie staan op en die res van die groep volg haar. Almal druk Joan) Dis nie maklik
56. om oor die verliese wat julle gely het te praat nie, want dit maak seer en dit kan dalk voel asof jou
57. hart pyn. Feit is, ongelukkig, het elkeen van julle hier het iemand verloor en aan die dood
58. afgestaan. Daar is 'n mate van gemeenskaplikheid tussen julle. Wat gebeur het plaas 'n gat in jou
59. lewe en dis moeilik om daaroor te praat of te dink, want dit maak jou hartseer. En tog wonder jy:
60. hoe kan ek "cope"? (Kort stilte)
61. Roux: (Effens heftig, kyk vir terapeut) Hoekom vergelyk ek my ma met my pa?
62. Terapeut: Wat sê die groep?
63. Marie: Miskien wil jy hê jou ma moet jou pa se plek vat. Jy mis jou pa en jou ma is al wat hy het. Sy
64. herinner jou aan jou pa. (Lang stilte, almal lyk ongemaklik)
65. Terapeut: (Verduidelik aan die groep hoe die sessies gaan werk en waaroor hulle gaan gesels - temas
66. rondom die afsterwe van 'n geliefde. Verduidelik ook dat 'n groep verskeie rigtings en temas dek
67. en dat ons alles wat op die tafel kom, sal bespreek en as groep deurwerk) Ek wil vra dat elkeen
68. homself sal "Commit" aan die groep, soos wat ons in die individuele onderhoude ook gesels het,
69. en dat elkeen sal onderneem om die sessies as vertroulik te beskou en nie buite die groep oor dinge
70. wat in die groep gesê of gedoen word, sal uitpraat nie. (Almal knik "ja") Daar is nie 'n reg en
71. verkeerd van belewenis nie. In die groep is daar vryheid. Jy is vry om jou eie emosies te ervaar en
72. te erken op die stadium wat dit kom. (Verduidelik aan hulle dat wanneer intense gevoelens hulle
73. opwagting maak, hulle dalk gedagtes rondom selfmoord kan kry, en sluit kontrak met hulle dat hul
74. die terapeut eers sal kom soek voordat hulle iets doen) Ek is 24 uur per dag beskikbaar vir

75. gesprekke.
76. Marie: (effens gespanne) Ek het omtrent drie weke gelede probeer selfmoord pleeg. Ek het net gevoel die
77. lewe is nie meer die moeite werd nie. Maar dis nou beter.
78. Roux: (vul haar aan deur weer uit te brei oor sy eie poging met die epilepsiepille) Ek wil van my skuldge-
79. voelens ontslae raak, want ek het met my pa baklei die oggend wat hy dood is en ons het nie die
80. probleem opgelos nie. Dit was ons eerste argument in die verhouding en dit op die dag wat hy...
81. Ek wil leer om te "cope" daarmee, maar dis moeilik om daaroor te praat. (Begin te huil)
82. Terapeut: Kan iemand in die groep jou 'n drukkie gee? (Skud sy kop "nee")
83. Roux: Liewers nie. (Huil steeds) Ek wil nie kontak hê nie, ek wil self "cope". Almal gaan Vrydag weer
84. weg en uitmekaar want dis die einde van die kamp. Daar's dan nie meer 'n omgee nie. Ek wil self
85. "cope".
86. Terapeut: Ons is nou by jou en kan die week jou ondersteun en help "cope". Dis waar wat jy sê dat ons
87. moontlik niemand weer na die week sal sien nie, maar ons is nou vir mekaar hier. Hoe voel julle
88. daaroor?
89. Tarien: Ek voel ons kan niks verloor nie. Ek kan hier sien en voel hier's mense wat dieselfde ervaring
90. gehad het. (Gaan half in ry af)
91. Marie: Ek praat nie daaroor nie, mense los my alleen. Dis okay om alleen te "cope", maar soms help dit
92. as ander 'n mens ook kan help. (Begin huil, stilte).
93. Terapeut: Wil jy hê iemand moet jou 'n drukkie gee? (Knik "ja" en die groep uitsluitend Susan staan op en
94. gee haar 'n drukkie. Susan staan later op, half traag, om haar 'n drukkie te gee) Joan, hoe voel jy
95. nou? (Joan antwoord nie en huil weer effens) Jy is vandag regtig baie hartseer. (Stilte)
96. Susan: Hoekom het dit met my gebeur? Ander mense is altyd so gelukkig en ek nie.
- (tydsverloop - opname onduidelik)
97. Terapeut: Dit is belangrik om te weet dit is okay om nie te kan "cope" nie, nie in beheer te wees van dit wat
98. gebeur nie, en beheer te verloor, selfs oor jou gevoelens. Dit is okay om te voel alles gee pad onder
99. jou. Soms is dit bevrydend as al die onaangename gevoelens eers 'n stem gekry het en uitgekom
100. het. Baie keer kan genesing eers daarna kom.
101. Roux: Ek het 'n vraag. Ek probeer altyd vergeet van my selfmoordpoging. Almal is bang ek doen dit
102. weer en hulle hou dit heeltyd voor my oë. Praat ek net daarvan, dan pas hul my op, hulle verstaan
103. nie dat ek dit nie weer sal doen nie. Hoekom is dit so? (Stilte)
104. Marie: Die Here gebruik jou dalk om ander te waarsku. (Roux knik sy kop, stilte)
106. Terapeut: Jou ma en familie is lief vir jou en is bang dat jy dit weer sal probeer. Hulle is versigtig om jou
107. te gou te los en te vertrou.
108. Roux: Die dwelms was vir my 'n ontvlugting, maar dis net 'n tydelike ontvlugting. (Stilte. Roux meer
109. heftig) Selfmoord is verkeerd - jy mag nie die Here se handewerk in jou hande neem nie. As jy
110. selfmoord pleeg gaan jy hel toe.

111. Marie: (Byna dadelik) Ek verskil van jou, want jy weet nie wat gebeur in die laaste paar minute nie. Ek
112. glo dat God jou nog kan vergewe as jy berou toon net voor jy doodgaan, en dan sal niemand
113. daarvan weet nie. God is immers groter en genadiger as wat ons regtig wil glo.
114. Terapeut: (Belig weer die kontrak rakende selfmoordgedagtes tydens die groeptyd en tyd op kamp. Elkeen
115. in groep sê hy sal kom praat, maar soos hulle nou voel is hul nie van plan om dit te doen nie).
116. Roux: (Half ingedagte) Die rede vir my selfmoord was dat my pa alles vir my was, en nie omdat ek
117. skuldig voel oor ons argument nie. (Vertel verder van insident met hekwag en dat hy op ander
118. plek moes parkeer en toe hy by sy pa kom, toe is hy nog warm maar reeds dood. Hy voel dat as
119. dit nie vir die hekwag was nie, sy pa nog sou gelewe het toe hy daar kom. Die dokter en sy ma sê
120. dit is nie so nie)
121. Marie: (Na stilte en met selfvertroue) Ek moes my ou vir die Here gee en Hy het hom nie teruggegee nie,
122. dit was hel. Die Here vat dit weg wat jy tussen Hom en jouself stel. (Lang stilte)

(tydsverloop)

123. Terapeut: (Verduidelik dat die groep ook 'n navorsingsprojek is en lig weer eerlikheid en vertroulikheid uit
124. as eienskappe van die groep. Verduidelik die prosedures rondom die vraelyste en T.A.T.-kaarte.
125. Groeplede vul die lyste in en antwoord die T.A.T.-kaarte. Daarna word 'n tyd vir die tweede sessie
126. vasgestel en die groep verdaag)

5.4.1.2. Bespreking

Die terapeut neem 'n meer leidende rol in die aanvangsfase van die groepsessie. Sy rig die groep om hul eie doelwitte vir bywoning van die groep te formuleer (r.6). Wanneer die eerste lid gevoelens van hartseer (r.21) toon, raak die groep ongemaklik en die terapeut poog om die ongemak te verlig deur 'n ysbreker (r.22) te gebruik. Op hierdie wyse word die belange van die groep gedien en nie dié van 'n individu wat te vroeg in die bestaan van die groep tot selfopenbaring wil kom en wat die groep se voortbestaan mag bedreig. Die terapeut vind aansluiting by die groep se kultuur, hul praatwyse en emosionele ouderdom. Die indruk is dat hulle kinderlik oorkom (wat te wyte kan wees aan hul verliese) en hul regresseer, vandaar terminologie soos “drukke gee”, “cope”, en die “sosiale” gesprek oor hulle hoogtepunte en laagtepunte (r.18 en verder). Dit blyk asof die terapeut aanvanklik moet hard werk om groepskohesie te vestig. Sy doen dit deur veral op die gemeenskaplikheid wat daar tussen lede van die groep is te konsentreer (r.19; 58 & 90) en om die universaliteit van rou te beklemtoon. Die terapeut se inskakeling by die groep met die deel van selfontblotende inligting (deursigtigheid van die terapeut -r.25 & 100) kan die groepskohesie

versterk. Die terapeut rig voorts die sessie meer in die rigting van die tema van die groepsterapeutiese program deur die lede die geleentheid te gee om die nodige inligting rondom die afsterwe van 'n betekenisvolle ander met mekaar te deel (r.31). Hierdie mededelings was egter nie gedetailleerd nie en was by die meeste groeplede sonder die teenwoordigheid van intense emosies en gevoelens. Daar moet ingedagte gehou word dat die lede met versigtigheid en onsekerheid in die eerste sessie optree en dat by die individuele gesprekke reeds 'n vorm van katarsis ervaar is.

Sommige van die groeplede vind dit aanvanklik moeilik om aan die interaksies deel te neem. Twee wat uitgesonder kan word is Joan en Tarien (r.28 & 30). Spanning in die groep rondom die groepstema neem verder toe wanneer Joan vroeg in die sessie gevoelens van hartseer openbaar (r.21). Nabootsende gedrag kom in die sessie voor, wanneer Roux in reël 38 en 43, Joan en Marie se leiding rakende individualiteit volg. Die terapeut bou hierop voort deur elke lid se individualisme te beklemtoon (r.71). Wanneer sekere groeplede emosies van verdriet toon, is dit waarskynlik gedragsmodulering. Die terapeut hou egter voortdurend die groep bymekaar betrokke deur hulle te laat deel in mekaar se hartseer (r.62).

In reëls 69, 73 & 114 versterk die terapeut groepskohesie en vertroue in die leierskap deur die klem te plaas op vertroulikheid en 'n kontrak vir die duur van die kamp met die lede te sluit. Twee lede het getuig dat gevoelens van hartseer en rou hul daartoe gedryf het om 'n poging aan te wend om hul eie lewens te neem (r.76). Die terapeut ondersteun hul selfontbloting deur didaktiese inligting rondom die rouproses met die lede te deel (r.66). Namate selfontbloting en vertroue as norme vir die groep toeneem, neem die intimiteit tussen lede ook toe (r. 55 & 94). Dit het 'n direkte invloed op groepskohesie. Dit wil egter voorkom asof een groeplid dit besonder moeilik vind om die ander in sy gevoelens te laat deel en hul bystand te ervaar (r.84) en temas rondom isolasie is aanwesig. Die groepdeelname bly beperk en dit blyk dat 'n koalisie tussen twee groeplede ontstaan (Marie en Roux - r.63; 78 & 105). Wanneer Tarien haar eie gedagtes rondom die universaliteit van rougevoelens deel (r. 90), versterk dit pogings tot die vestiging van die norm van openheid oor emosies tussen lede. In reëls 99 en verder word hoop as norm gevestig. Sinvolle interaksie tussen Marie en Roux, lei tot die ontwikkeling van sosialisering (r.111) en die uitruiling van verdere inligting (r.122). Ten spyte van al die terapeut se intervensies ten einde die groepskohesie te

versterk, blyk daar nog slegs 'n lae vlak van kohesie teenwoordig te wees. Dit is te wyte aan die feit dat hul in die eerste fase van groepsterapie is en ook aan die normale vrese vir selfontbloting van intense gevoelens.

Die belangrikste temas in die sessie was wel deursigtigheid met gevoelens van hartseer, skuld, belewenis van katarsis, onttrekking in interpersoonlike verhoudings (r.84) en gevoelens van isolasie (r.92), asook oor die onregverdigheid van die lewe vanweë die afsterwe van 'n betekenisvolle ander.

5.4.2. Groepsessie Twee

5.4.2.1. Bespreking

Kohesie word verhoog as Marie (r. 136) op Roux reageer en hom ondersteun deur op die universaliteit van rougevoelens te wys. Die vlak van groepskohesie word beproef wanneer Susan laat is en negatiewe liggaamstaal vertoon (r.137). Dit wil voorkom asof die groep 'n meer passiewe rol teenoor die terapeut inneem en haar so dwing om soos in die eerste sessie 'n meer leidende rol in te neem. Moontlik is dit vanweë die min struktuur wat die terapeut in hierdie sessie aan die groep gee om hul tot selfaksie te bring en wat hul dan met gevoelens van onsekerheid laat. Die terapeut opponeer hul poging deur die groep te betrek in die formulering van 'n groepdoelwit (r.147). Stiltes regdeur die sessie mag negatief inwerk op groepskohesie, hoewel die terapeut daardeur poog om die groep te stimuleer deur nie haar leiding voor te sit nie. Dit wil voorkom asof lede in reaksie daarop emosioneel onttrek. Die terapeut gebruik 'n praktiese intervensie om 'n oorgangsatmosfeer te skep (r.153). Met die oefening blyk dit asof die groep 'n koalisie teen die terapeut vorm (r.160-163), eerder as om die terapeut se gedrag te moduleer. Hierdie vorm van leierskapsuitdaging word as konstruktief gesien, aangesien dit aantoon dat die groep - sou die leier die uitdaging slaag - gereed is vir emosionele ontbloting en openliker interaksies teenoor mekaar. 'n Appél word weereens op groepskohesie gemaak en Roux ontlont die situasie en herstel die ewewig (r.162). Intimiteit en universaliteit word verhoog wanneer Roux (r.180) sy ervarings van die groep met die groep deel. Die onttrekking van een van die groeplede uit die groeppraktiwiteit

versteur die kohesie (r.182). Die “ongestruktureerdheid” van die groep gee aan die terapeut die vryheid om gevoelens in die “hier-en-nou” te hanteer (r.194). Groepskohesie verhoog wanneer interpersoonlike leer en die ontwikkeling van sosialisering lei tot verdere selfontbloting en sterker gevoelens van intimiteit tussen groeplede (r.193 & 198) voorkom.

Meer struktuur word aan die groep gegee wanneer die terapeut verdere reëls neerlê, ten einde ‘n “veilige” terapeutiese milieu te skep waarbinne die individu hom-/haarself kan toelaat om gevoelens te ervaar en steeds aanvaar te word, mits hy/sy in die groep bly sodat die gevoelens konstruktief hanteer kan word (r.207). In r.209 moedig die terapeut die lede aan om hulself oop te stel vir interpersoonlike verhoudings en vertroue. Verdere faktore van universaliteit en gemeenskaplikheid, intimiteit en die installing van hoop verhoog groepskohesie, juis omdat dit ‘n “skeptiese” groeplid is wat gevoelens aan die groep meedeel (r.211).

Temas wat veral in die sessie na vore kom is spanning, aggressie, uitdaging van leierskap (r.175), hartseer (r.184), katarsis en verhoogde groepskohesie (r.168) met sterk klem op interaksies en ‘n norm van universaliteit.

5.4.3. Groepsessie Drie

5.4.3.1. Bepreking

Aanvanklik blyk die groep verwyderd te wees van groepsinteraksies (r.242), maar aanvaar tog verantwoordelikheid vir die doel van die groep (r.246). Alhoewel Susan en Tarien se interaksie met die groep verhoog (r.224, 232 & 235), wil dit voorkom asof daar ‘n koalisie tussen Marie en Roux kan wees (r.231 & 238) wat as gevolg van subgroepevorming die groepskohesie wankelrig kan laat. In reëls 235 en verder versterk die groepskohesie egter as die groep hul by die doelwitte hou. Die intervensie om te toets vir die groeps-gemotiveerdheid blyk geslaagd te wees. Die terapeut poog om die kohesie verder te versterk deur te fokus op die norm van gemeenskaplikheid en intimiteit. Sy versterk hoop en die norm van leer wanneer sy die proses meer didakties rig

(r.256). Roux moduleer die terapeut se gedrag deur hoop instand te hou (r.284). Die uitruil van persoonlike ervarings van verskeie lede (r.274 & 280) verhoog gevoelens van universaliteit en 'n gevoel van deel voel van 'n groepsfamilie, sowel as die kohesie tussen groeplede. Interpersoonlike lering, intimiteit en ondersteuning is sterk norme wat gehandhaaf word, wanneer Marie in reël 293 'n korrektiewe ervaring van die primêre gesinsgroep beleef. Nabootsende gedrag kom weer eens voor met Susan (r.296) wat op Marie se gedrag moduleer. In reël 301 wil dit voorkom dat groeplede die proses begin begryp en self hoop, intimiteit en gemeenskaplikheid instand hou. Alhoewel die groepsproses so gevorderd het dat meer lede begin deelneem aan die groep (Susan r.320), verkies Joan steeds om 'n passiewe ("silent observer") rol in die groep in te neem. In reëls 336 en verder tree daar verandering in die groep in, wanneer die terapeut op die stiltes in die groep reflekteer en die groep skynbaar om meer struktuur vra. Groeplede is meer oop met hul negatiewe ervarings en dit blyk asof hulle 'n aanval op die terapeut loods. Weer eens is dit 'n vorm van konstruktiewe leierskapsuitdaging (sien Sessie Twee). Sommige lede tree in vir die terapeut (r.350) deur die klem weer eens op die krag van die groep te plaas wat die leierskap versterk en kohesie verhoog. Intimiteit tussen lede weer toe (r.353) en sommige van die groeplede is bereid om verdere gevoelens met mekaar te deel. Die feit dat groeplede meer met mekaar deel, toelaat om bygestaan te word en self ook ondersteuning en hulp te verleen, getuig verder van interpersoonlike leer wat plaasvind (r.368 & 372). Dis ook 'n openbaarmaking van altruïsme. In hierdie sessie deel die terapeut meer persoonlike inligting met die groep en verhoog deursigtigheid wat by die lede selfontbloting kan stimuleer (r.365).

Temas wat veral in die sessie voorkom, is ontkenning van emosies en die negering van die doelwitte van die groep, gevoelens van verligting na die vorige sessie, hartseer, alleenheid, pyn en gevoelens van leegheid en gemis, opstand en aggressie, selfontbloting, asook opstand. Weer eens kom die uitdaging van leierskap voor, wat effektief deur die leier hanteer word en kohesie verhoog.

5.4.4. Groepsessie Vier

5.4.4.1. Bepreking

Interpersoonlike leer en die ontwikkeling van sosialiseringstegnieke het gedurende die vorige drie sessies 'n sterk invloed op lede van die groep gehad (een lid het buite die groep weer mense begin vertrou met haar hartseer). Die groep bou in die sessie daarop voort deur verder met mekaar te deel hoe hul sekere belewenisse ervaar het (r.397 & 399). Roux (r.398) blyk 'n sterk bron vir die instandhouding van hoop te wees. Altruïsme en universaliteit word ook gedurende hierdie sessie versterk (r.530-545). Die terapeut werk steeds hard om die leiding en struktuur aan die groep oor te gee, deur te reflekteer op die groepsdinamiek (r.417) en die lede te lei in 'n bespreking oor die betekenis van die sessies (r.420-425). Wanneer die terapeut die klem plaas op Joan (die groeplid wat nog nie voorheen haar ervarings met die groep gedeel het nie), word gedrag gemoduleer en 'n katarsis beleef (r.427). Dit opsigself versterk die groepskohesie, interpersoonlike leer en altruïsme.

'n Bespreking rondom verdere rougevoelens en dié van skuld verhoog ook die norms van universaliteit en hoop (r.432-440). Tog wil dit voorkom asof die terapeut nie die gevoelens opvolg nie, en moontlik te gou die positiewe van die rouproses aan die groep uitwys (r.461-463). Eksistensiële faktore, asook temas rakende die lewe na die dood en die invloed van die Christelike geloof op die deurwerking van die rouproses, kom in reëls 468-475 na vore. Roux ondersteun die terapeut se standpunte deur sy eie positiewe groepeervarings met die groep te deel (r.493). In 'n poging om aan die groep se behoeftes (naamlik meer struktuur) te voldoen, word die groep gedwing om oor sekere gevoelens wat in die rouproses voorkom, te gesels (r.493). Dit gee aanleiding tot verhoogde gevoelens van intimiteit en verdere katarsis (reëls 524-530). Die katarsis word ongelukkig nie met interpersoonlike lering opgevolg nie. In die sessie is die groepleier gevra om meer persoonlike inligting te deel. Alhoewel dit ietwat laat in die groepsproses is, blyk dat dit steeds sinvol in die versterking van groepskohesie is.

Temas wat veral in die sessie voorkom is dié van skuld, eksistensiële faktore soos die lewe na die dood, oor Christenskap, Godsbeleving, geloofsekerheid en God se rol in die rouproses, katarsis, aggressie en woede. Leierskap word aanvaar en groepskohesie blyk op 'n stewige vlak te wees.

5.4.5. Groepsessie Vyf

5.4.5.1. Bepreking

Aanvanklik is die groepsinteraksie op 'n meer sosiale vlak, waarskynlik omdat lede bewus is dat terminasie op hande is. Later bedaar die groep om die doelwitte te hervat. Die terapeut neem tyd om eers die groep te laat reflekteer oor konflikte wat opgelos is of wat nog aandag vereis, ten einde te bepaal hoe gereed die groep is vir emosionele afskeid van die betekenisvolle ander wat fisies afgesterf het (r.572-584), en as voorbereiding vir die groep se “afskied” aan mekaar (dis die voorlaaste sessie). Verdere uitruil van inligting en refleksie op groepsprosesse kom in reël 651 voor. In reël 594 gebruik die terapeut 'n intervensie met die doel om spanning wat groeplede ervaar te verlig, maar ook as inleiding tot die afskeidsritueel wat met die volgende intervensie volg. Wanneer die terapeut die lede versoek om iets betekenisvol na die hede terug te bring, gee dit aan lede 'n gevoel van interne ondersteuning en krag. Die terapeut toets verder die gereedheid van lede (r.626 en verder) en interpersoonlike leer en differensiasie van lede neig om die kohesie te steur. Tog blyk dit nie die geval te wees nie. Dit kom voor dat die terapeut in die sessie 'n meer leidende en gestruktureerde benadering tot die groep inneem, en so bepaal watter gevoelens in die groep aangespreek gaan word. Die tema verskuif dus doelbewus na groepsterminering en terminering van emosionele verhoudings en bande met die afgestorwene (r.652 en verder - 672). Dubbele spanning ontstaan by lede aangesien hulle met 'n dubbele verlies gekonfronteer word. Dit verhoog die intensiteit en finaliteit van die afskeidsrituele. In die afskeidsritueel betrek die terapeut die lede se geloofsoortuigings en belewenisse rondom God en Sy betrokkenheid in hul rouproses (r.672-703). Sy mobiliseer die oortuigings om as 'n positiewe herdefiniering van die rouproses, verliese en die lewe sonder die geliefde te dien (r.682-685). Kognitiewe herstrukturering vind in die groepsoefening plaas. Dié tipe intervensie lig veral ook die gemeenskaplikheid en intimiteit uit wat daar tussen groeplede is.

Temas wat veral in die sessie na vore kom, is gevoelens van empatie en meegevoel met mekaar; verhoogde intimiteit en groepskohesie, asook terminering en afskeid (van die betekenisvolle afgestorwene, maar ook van die groep teenoor mekaar).

5.4.6. Groepsessie Ses

5.4.6.1. Bepreking

Die terapeut skep 'n sosiale atmosfeer en die aanvanklike ligte luim vir die laaste groepsessie, is 'n poging om groepsterminering meer positief vir die groep te formuleer (r.704). Die positiewe invloed van die rouproses geniet in reël 709 aandag en dien ook as versterking van hoop vir die toekoms en elke lid se individuele lewe vorentoe. Die terapeut dwing die terapeutiese groep na finaliteit deur te fokus op die groepdoelwitte, individuele doelwitte en die afhandeling daarvan, asook die gevoelens wat gedurende die sessies ter sprake gekom het (r.723). Die lede is dit eens dat alle doelstellings bereik is en dat die rouproses deurwerk is (r.724). Verskeie lede reflekteer oor die waarde wat die groep vir hulle gehad het (r.749). Alhoewel die sessie as termineringssessie heelwat meer informeel as die vorige sessies is, het dit ook diepte veral wanneer die toetsresultate en die routemas bespreek word. Die laaste intervensie wat die terapeut loods (r.766 en verder) wat dien as 'n vorm van groeprefleksie, asook om persoonlike belewenisse met mekaar te deel, is bedoel om lede se selfvertroue en interpersoonlike leer ook na buite, te laat toeneem. Die terapeut slaag in haar doel met die intervensie wanneer lede positief teenoor mekaar terugvoer gee.

Temas wat veral in die groepsessie voorgekom het is aanvaarding van die rouproses en die vorming van nuwe vriendskappe en gemotiveerdheid om met die lewe voort te gaan sonder die betekenisvolle ander. Die tema van in verhouding met self, met ander en met God het verweefd met mekaar voorgekom.

5.5. INDIVIDUE SE TEMAS IN GROEPSPROSES

Betekenisvolle temas vir individuele lede in groepsterapie.

5.5.1. Groeplid I: Joan

Joan se doelwit vir die groepsessies is om hulp hoewel ongedefinieerd, te verkry, dus haar gewilligheid om haarself te ontbloot is beperk. Sy is egter die eerste groeplid om in die groep gevoelens van hartseer te wys (r.51), alhoewel sy nie verbaal aan die groep deelneem nie (r.28). Sy bly verbaal passief en deel geen ander gevoelens as hartseer nie (r.214). Sy skep die indruk dat sy steeds bang is om haarself te ontbloot en haar gedagtes in die groep te deel. Hierdie onseker en verbale onbetrokke gedrag hou sy vir die volle duur van die eerste drie sessies vol (r.313). Dit blyk verder ook asof sy haarself distansieer. In r.427 is dit die eerste keer wat Joan verbaal deelneem aan die groepsinteraksie. ‘n Tema van intense skuldgevoelens rondom die afsterwe van haar betekenisvolle ander kom na vore (r.430). Sy beleef ‘n intense katarsis, maar weier fisiese kontak en intimiteit as ondersteuning (r.454 & 621). Dis asof sy nabye verhoudings steeds te bedreigend ervaar om haarself oop te stel en ondersteuning daaruit te verkry. Op haar skuldgevoelens volg gevoelens van hartseer (r.676 & 716), alleenheid en seer (r.691).

5.5.2. Groeplid II: Roux

Roux neem baie gou deel aan die groepsproses. Die eerste gevoelens wat hy deel is gevoelens oor die onregverdigheid van die lewe. Sy doelwit vir die groep is om te leer “cope” en te sien hoe ander mense “cope” met die verliese wat hulle gely het. Hy moduleer vroeg reeds op Joan se gedrag wanneer hy homself blootstel (r.40) en begin huil (r.37). Hy is egter steeds lugtig vir intimiteit in interpersoonlike verhoudings en onttrek hom (r.84). In reëls 103 en 116 deel hy meer persoonlike inligting wanneer hy gevoelens van alleenheid en isolasie met die groep deel. Roux werk hard aan die rouproses en probeer konstant in kontak met sy gevoelens bly (r.134). Namate

hy vertrouwe in die groep bou, laat hy ander toe om hom by te staan (r.180 & 213). Hy het verander deur nie meer “weg van mense” te beweeg nie, maar “na mense toe”. Wanneer hy meer bewus word van gevoelens van hartseer begin hy steun soek in interpersoonlike verhoudings (r.226, 242, 270 & 284). Hy is ‘n sterk bron vir die instandhouding van hoop in die groep en verhoog die groepskohesie wanneer hy die terapeut ondersteun in die leidende rol en meer van homself ontbloom (r.331, 363, 373, 397, 411). Hy erken verder dat sy negatiewe ervarings van verhoudings herstel is en dat hy meer oop is om oor sy seer te praat (r.425 & 493). In reël 496 noem hy gevoelens van aggressie wat hy moet deurwerk, en in reël 614 blyk dit dat hy meer in beheer van homself en sy gevoelens begin voel. Hartseer is ook ‘n verdere tema (r.676). Geloof, vertrouwe en die aflê van skuldgevoelens is vir hom ‘n sterk anker in die deurwerking van sy rou-gevoelens (r.691). In reël 708 erken hy die waarde van die groep in die sin dat hy sy emosies nie meer so rou en intens ervaar wanneer hy aan die dood dink nie en omdat hy ook weer kon leer vertrou, op God en mens (r.747-753).

5.5.3. Groeplid III: Susan

Susan se groepdoelwit is om te leer om oor haar gevoelens rondom die verlies van ‘n betekenisvolle ander te praat en te ervaar. Reeds vroeg in die sessie deel sy inligting mee rakende haarself (r.46). Dan volg gevoelens rondom die onregverdigheid van die lewe (“hoekom?”-vrae) met moontlike onderliggende aggressie (r.97). Sy kom egter in opstand teen die rouproses (r.139) en onttrek van groepsinteraksie deur samewerking te vermy (r.145) moontlik as gevolg van onderliggende gevoelens van aggressie en skuld. Tog kan sy haarself nie van die rouproses afsluit nie en begin weer inligting met die res van die groep deel (224, 296 & 320). Sy is egter steeds nie in kontak met die intensiteit van haar gevoelens nie. Soos in die geval met Roux “ondersteun” sy ook die terapeut en versterk groepskohesie en hoop deur steeds haarself oop te stel vir die groep -sonder kontak met haar gevoelens (r.350, 386 & 388). Namate sosiale leer plaasvind en sy meer inligting deel, raak sy bewus van gevoelens van skuld (r.399 & 447). Haar Godsbeleving in die rouproses is ook ‘n belangrike tema (r.485). Sy beleef ‘n katarsis buite groepsverband waarna sy noem dat dit die eerste keer in ‘n lang ruk is wat sy gevoelens van hartseer en rou so intens ervaar

het. Alhoewel sy steeds wantrouig teenoor mense staan en haar konflikte op fantasievlak hanteer (r.625) differensieer sy haarself van die groep en beklemtoon haar individualiteit deur van die groep en terapeut te verskil (641). Tog het sy steeds nodig om haarself te distansieer (r.693). Haar skuldgevoelens neem af, terwyl sy nog hartseer bly (r.719). Dit wil egter voorkom asof sy nie die rouproses verder kan deurwerk nie, as gevolg van ander trauma wat gekoppel is aan die rougevoelens (r.743).

5.5.4. Groeplid IV: Marie

Marie se groepdoelwit is om 'n antwoord op die vraag "hoekom?" te verkry en ontslae te raak van gevoelens wat die lewe as onregverdig verklaar. Sy is die eerste groeplid wat oor haar verlies praat (r.32 & 76) en empaties met medelede omgaan (r.55). Sy ontken dat sy steeds in die rouproses is, alhoewel sy haar verlies slegs drie maande tevore gely het. In reël 92 erken sy gevoelens van alleenheid, isolasie en dat sy geen ondersteuning kry nie. Sy raak bewus van hartseergevoelens en laat haarself toe om dit met die groep te deel. In reëls 156 - 177 beleef sy intense gevoelens van aggressie en woede, frustrasie en moedeloosheid. Dit laat haar interpersoonlik onttrek en vertrou in haarself verloor (r.189). Sy is in kontak met haar gevoelens en laat dit toe om in intensiteit toe te neem (r.215). Tydens 'n tussenin persoonlike gesprek erken sy gevoelens van alleenheid, isolasie, mislukking, verwerping, hartseer, skuld, woede en wantrou in haarself. Na die insident moduleer sy groepsgedrag (r.235) en toon sy insig in die groepsproses (r.246). Namate sy haarself oopstel en deel met die groep, raak sy meer bewus van gevoelens van hartseer (r.270 en verder). Sy beleef 'n korrektiewe emosionele ervaring wanneer sy buite die groep interpersoonlike verhoudings begin bou (r.400). Gevoelens van aggressie en isolasie neem weer toe (r.406) en laat haar in die groep onttrek (r.458) - moontlik onderliggende gevoelens van verwerping en aggressie is teenwoordig. Geloofsekerheid is ook 'n belangrike tema, maar dit verlig nie haar aggressiewe gevoelens nie (r.481, 499, 502 & 518). Sy beleef 'n katarsis (r.526) en dit wil voorkom asof sekere van haar konflikte aangespreek is (r.575). In reël 616 toon sy 'n sterk behoefte aan kontak, omgee en beskerming, maar kan haarself weereens nie toelaat om mense te vertrou en dit van hul te ontvang nie. Dit laat haar met sterk gevoelens van hartseer (r.676 & 691).

5.5.5. Groeplid V: Tarien

Tarien se groepdoelwit is om oor haar verlies te kan praat en dit te verwerk. Aanvanklik skakel sy nie verbaal aktief by die groep in nie (r.30) en haar selfontbloting is beperk (r.52). Dan deel sy meer inligting, maar sonder veel emosionele inhoud (r.149 & 198). Namate sy leer om te vertrou en nuwe verhoudings te bou (r.211), is sy meer ontspanne in die groep en gee ook emosioneel meer van haarself (r.253, 280 & 301). Destruktiewe gedrag (r.281) is 'n teken van onopgeloste innerlike konflikte wat sy nog nie erken nie. Temas rondom die onregverdigheid van die lewe kom ook by haar voor (r.309). Selfontbloting bring haar meer in kontak met haar gevoelens van hartseer, vrees vir pyn (r.353) en gevoelens van alleenheid en isolasie (r.368). Sy besef egter die emosionele waarde wat die groep vir haar het, en begin self om ondersteuning te bied (r.409 & 420). Sy erken dat sy ook met skuldgevoelens gekonfronteer word (r.482), maar rasionaliseer die gevoelens weg. Haar Godsbeleving is ook 'n sterk bron van ondersteuning, alhoewel dit aanvanklik wou voorkom asof dit haar eerder teen die intensiteit van haar gevoelens beskerm (r.482). Sy beklemtoon haar individualiteit (r.594) en reflekteer op die groepsproses (r.611). Sy erken gevoelens van alleenheid en gemis, maar distansieer teen die intensiteit van die gevoelens (r.611 & 493). Tog meld sy 'n verligting in die intensiteit van haar gevoelens en 'n gevoel van aanvaarding (r.742).

5.6. T.A.T.-KAART INTERPRETASIE NA DIE GROEPSTERAPEUTIESE PROGRAM

In hierdie afdeling word slegs die interpretasies van die groeplede se response op die drie T.A.T.-kaarte weergegee soos verkry na afloop van die groepsterapeutiese program. Die response van elke lid is volledig vervat in Aanhangsel E.

5.6.1. Groeplid I: Joan

5.6.1.1. Interpretasie

Joan erken die eise in haar omgewing en plaas veral klem op die feit dat sy probleme het met die hantering daarvan omdat sy nie haar deel doen nie. Sy identifiseer nie sterk met die persoon op die kaart nie, en toon 'n lae selfkonsep. Emosioneel voel sy moeg en bedruk, maar die emosies is nie intens nie. Sy introjekteer haar frustrasies en aggressie, en beklemtoon die rol wat haar geloof in die hantering van haar gevoelens speel.

5.6.1.2. Opsommend

Geloof as bron van ondersteuning, onvermoë om persoonlik die eise van die omgewing suksesvol te hanteer, gevoelens van bedruktheid en moegheid.

5.6.2. Groeplid II: Roux

5.6.2.1. Interpretasie

Roux erken die eise in sy omgewing, maar voel totaal onbeholpe, moedeloos en magteloos in die hantering daarvan. Hy het skuldgevoelens rondom sy hantering van die eise en is onseker of hy dit ooit weer sal kan hanteer. Emosioneel voel hy teleurgesteld en moontlik verwyt hy homself oor sy dade in die verlede. Hy toon 'n lae selfkonsep en voel onseker oor die toekoms en sy vermoëns om dit te hanteer. Hy introjekteer sy frustrasies en aggressie. Dit blyk of hy vasgevang is in sy gevoelens van magteloosheid.

5.6.2.2. Opsommend

Moedeloosheid en onsekerheid oor sy vermoë om die eise in die omgewing te hanteer, magteloosheid, teleurgesteldheid, en 'n sterk onsekerheid oor die toekoms.

5.6.3. Groeplid III: Susan

5.6.3.1. Interpretasie

Susan erken die eise in haar omgewing, maar voel gefrustreerd en depressief omdat sy nie die eise effektief kan hanteer nie. Sy toon 'n lae selfkonsep en intense gevoelens van hartseer en verdriet as gevolg van die afsterwe van 'n geliefde is by haar teenwoordig. Tog is sy bereid om die gevoelens met iemand te deel ten einde dit deur te werk. Sy introjekteer haar frustrasies en aggressie en dit bring vir haar baie psigiese pyn en lyding. Tog toon sy 'n positiewe toekomsverwagting.

5.6.3.2. Opsommend

Gevoelens van magteloosheid en 'n onvermoë om die eise in haar omgewing te hanteer, gevoelens van hartseer, rou en verdriet wat ly tot interne selfnutilasie, gevoelens van hoop kom egter voor met toekomsverwagtings as tema.

5.6.4. Groeplid IV: Marie

5.6.4.1. Interpretasie

Marie erken die eise in haar omgewing, maar vind dit moeilik om die eise effektief te hanteer aangesien sy ontsteld is oor persoonlike omstandighede. Sy ervaar intense gevoelens van hartseer en verdriet en beweeg weg van mense in 'n poging om in kontak met die gevoelens te kom en dit deur te werk. Sy verdedig egter teen intense emosionele pyn deur haar van die werklikheid te onttrek en haar frustrasies en aggressie te introjekteer.

5.6.4.2. Opsommend

Gevoelens van hartseer en ontsteltenis, onsekerheid oor die toekoms en oor haarself en haar hantering van die eise, 'n emosionele wegbeweeg van mense as beskermingsmeganisme. 'n Depressiewe ondertoon is aanwesig.

5.6.5. Groeplid V: Tarien

5.6.5.1. Interpretasie

Tarien erken nie heeltemal die eise in haar omgewing nie en weet nie wat van haar verwag word of wat haar te doen staan nie. Sy toon 'n lae selfkonsep, maar is bereid om haarself te vertrou vir die keuses wat sy uitoefen al is sy onseker. Sy ervaar gevoelens van teleurstelling en verdedig teen die intensiteit van die gevoelens deur te rasionaliseer. 'n Tema van om uitgelewer te wees aan omstandighede en nie regtig beheer oor die uitkoms van situasies te hê nie is ook by haar teenwoordig.

5.6.5.2. Opsommend

Onsekerheid, gevoelens van uitgelewerdheid, teleurstelling, lae selfkonsep en 'n gedwonge berusting by die onvoorspelbare omstandighede.

5.7. INTERPRETASIE VAN GEGEWENS VAN DIE BECK DEPRESSIESKAAL NA DIE GROEPSTERAPEUTIESE PROGRAM

5.7.1. Resultate

Tabel II: Beck Depressieskaal: na-tellings

Die volgende tellings is verkry na afloop van die groepsterapeutiese program:

GROEPLID	NA-METING	ONTLEDING
Groeplid I	3	Laag depressief
Groeplid II	5	Laag depressief
Groeplid III	10	Matig depressief
Groeplid IV	12	Matig depressief
Groeplid V	7	Laag depressief
Gemiddeld	7,4	Laag depressief

Bogenoemde resultate dui daarop dat drie groeplede na afloop van die groepsterapeutiese program 'n laag depressiewe meting op die Beck Depressieskaal behaal het. Twee groeplede toon 'n meting wat dui op matig depressief. Die gemiddeld van die groep meet laag depressief. Hieruit blyk dit dat ten spyte van die feit dat die metings op die laaste dag van die kamp geneem is, die oorhoofse meerderheid groeplede 'n laag depressiewe telling het.

5.8. INTERPRETASIE VAN GEGEWENS UIT DIE PERSOONLIKE VRAELYS NA DIE GROEPSTERAPEUTIESE PROGRAM

5.8.1. Groeplid I: Joan

Op die persoonlike vraelys het Joan aangetoon dat die groeps gesprekke aan haar verwagtings voldoen het. Gedurende die gesprekke het sy intense gevoelens van verdriet en skuld ervaar. Sy

meld verder dat sy sterk bewus geword het van verligting van dié gevoelens na afloop van die sessies. Haar godsdienstelewenisse het ook 'n invloed op haar gevoelslewe gedurende die sessies gehad. Alhoewel sy voel dat sy nie heeltemal by die groep ingeskakel het nie, het sy die groepsterapeutiese program as genesend ervaar.

5.8.2. Groeplid II: Roux

Roux het die groeps gesprekke as baie genesend ervaar en noem dat dit aan al sy verwagtings voldoen het. Gedurende die sessies het hy sterk bewus geword van gevoelens van verdriet. Hy meld dat hy na afloop van die groepsterapeutiese program verligting ervaar het van sy gevoelens van verdriet, skuld en aggressie. Hy het ook in nuwe interpersoonlike verhoudings betrokke geraak en oor sy verlies met persone buite die groep gesels. Sy godsdienstelewenisse het 'n belangrike rol in sy gevoelslewe en deelname aan die groep gespeel.

5.8.3. Groeplid III: Susan

Alhoewel Susan aanvanklik aangedui het dat sy nie verwagtings vir die groepsterapeutiese program het nie, het sy die sessies tog in 'n mate genesend ervaar. Gedurende die sessies het sy intens bewus geword van gevoelens van verdriet. Sy noem dat sy min verligting vir haar gevoelens van verdriet, skuld en aggressie in die groep ervaar het, omdat sy nie die vrymoedigheid gehad het om dit in die groep met die ander te deel nie. Haar godsdienstelewenisse het 'n belangrike rol in haar gevoelslewe gespeel.

5.8.4. Groeplid IV: Marie

Marie toon op die vraelys aan dat sy die gesprekke as baie sinvol ervaar het en dat dit aan haar verwagtings voldoen het. Sy het deel van die groep gevoel en kon intense gevoelens van verdriet, aggressie en skuld uitdruk. Sy noem egter dat sy min verligting vir haar gevoelens van aggressie in die sessies ervaar het. Sy het haar verdrietemosies ook buite die groep met vriende gedeel. Haar godsdienstelewenisse het 'n sterk invloed op haar gevoelslewe en deelname aan die sessies gehad.

5.8.5. Groeplid V: Tarien

Die groepsterapeutiese program het aan Tarien se verwagtings voldoen. Alhoewel sy aandui dat sy nie gedurende die sessies intens bewus geword het van gevoelens van verdriet, skuld of aggressie nie, het sy die sessies as sinvol vir haarself ervaar. Sy het nie heeltemal deel van die groep gevoel nie en ook nie haar verlies buite die groep met 'n ander persoon gedeel nie. Haar godsdienstelewenisse het ook 'n sterk invloed op haar gevoelslewe en deelname aan die groep gehad.

In die laaste hoofstuk word die resultate bespreek. 'n Evaluering van die studie volg asook sekere aanbevelings ten opsigte van verdere studie.

versterk, blyk daar nog slegs 'n lae vlak van kohesie teenwoordig te wees. Dit is te wyte aan die feit dat hul in die eerste fase van groepsterapie is en ook aan die normale vrese vir selfontbloting van intense gevoelens.

Die belangrikste temas in die sessie was wel deursigtigheid met gevoelens van hartseer, skuld, belewenis van katarsis, onttrekking in interpersoonlike verhoudings (r.84) en gevoelens van isolasie (r.92), asook oor die onregverdigheid van die lewe vanweë die afsterwe van 'n betekenisvolle ander.

5.4.2. Groepsessie Twee

5.4.2.1. Bespreking

Kohesie word verhoog as Marie (r. 136) op Roux reageer en hom ondersteun deur op die universaliteit van rougevoelens te wys. Die vlak van groepskohesie word beproef wanneer Susan laat is en negatiewe liggaamstaal vertoon (r.137). Dit wil voorkom asof die groep 'n meer passiewe rol teenoor die terapeut inneem en haar so dwing om soos in die eerste sessie 'n meer leidende rol in te neem. Moontlik is dit vanweë die min struktuur wat die terapeut in hierdie sessie aan die groep gee om hul tot selfaksie te bring en wat hul dan met gevoelens van onsekerheid laat. Die terapeut opponeer hul poging deur die groep te betrek in die formulering van 'n groepdoelwit (r.147). Stiltes regdeur die sessie mag negatief inwerk op groepskohesie, hoewel die terapeut daardeur poog om die groep te stimuleer deur nie haar leiding voor te sit nie. Dit wil voorkom asof lede in reaksie daarop emosioneel onttrek. Die terapeut gebruik 'n praktiese intervensie om 'n oorgangsatmosfeer te skep (r.153). Met die oefening blyk dit asof die groep 'n koalisie teen die terapeut vorm (r.160-163), eerder as om die terapeut se gedrag te moduleer. Hierdie vorm van leierskapsuitdaging word as konstruktief gesien, aangesien dit aantoon dat die groep - sou die leier die uitdaging slaag - gereed is vir emosionele ontbloting en openliker interaksies teenoor mekaar. 'n Appél word weereens op groepskohesie gemaak en Roux ontlont die situasie en herstel die ewewig (r.162). Intimiteit en universaliteit word verhoog wanneer Roux (r.180) sy ervarings van die groep met die groep deel. Die onttrekking van een van die groeplede uit die groeppraktiwiteit

versteur die kohesie (r.182). Die “ongestruktureerdheid” van die groep gee aan die terapeut die vryheid om gevoelens in die “hier-en-nou” te hanteer (r.194). Groepkohesie verhoog wanneer interpersoonlike leer en die ontwikkeling van sosialisering lei tot verdere selfontbloting en sterker gevoelens van intimiteit tussen groeplede (r.193 & 198) voorkom.

Meer struktuur word aan die groep gegee wanneer die terapeut verdere reëls neerlê, ten einde ‘n “veilige” terapeutiese milieu te skep waarbinne die individu hom-/haarself kan toelaat om gevoelens te ervaar en steeds aanvaar te word, mits hy/sy in die groep bly sodat die gevoelens konstruktief hanteer kan word (r.207). In r.209 moedig die terapeut die lede aan om hulself oop te stel vir interpersoonlike verhoudings en vertroue. Verdere faktore van universaliteit en gemeenskaplikheid, intimiteit en die installing van hoop verhoog groepkohesie, juis omdat dit ‘n “skeptiese” groeplid is wat gevoelens aan die groep meedeel (r.211).

Temas wat veral in die sessie na vore kom is spanning, aggressie, uitdaging van leierskap (r.175), hartseer (r.184), katarsis en verhoogde groepkohesie (r.168) met sterk klem op interaksies en ‘n norm van universaliteit.

5.4.3. Groepsessie Drie

5.4.3.1. Bepreking

Aanvanklik blyk die groep verwyderd te wees van groepsinteraksies (r.242), maar aanvaar tog verantwoordelikheid vir die doel van die groep (r.246). Alhoewel Susan en Tarien se interaksie met die groep verhoog (r.224, 232 & 235), wil dit voorkom asof daar ‘n koalisie tussen Marie en Roux kan wees (r.231 & 238) wat as gevolg van subgroepevorming die groepkohesie wankelrig kan laat. In reëls 235 en verder versterk die groepkohesie egter as die groep hul by die doelwitte hou. Die intervensie om te toets vir die groepsgemotiveerdheid blyk geslaagd te wees. Die terapeut poog om die kohesie verder te versterk deur te fokus op die norm van gemeenskaplikheid en intimiteit. Sy versterk hoop en die norm van leer wanneer sy die proses meer didakties rig

(r.256). Roux moduleer die terapeut se gedrag deur hoop instand te hou (r.284). Die uitruil van persoonlike ervarings van verskeie lede (r.274 & 280) verhoog gevoelens van universaliteit en 'n gevoel van deel voel van 'n groepsfamilie, sowel as die kohesie tussen groeplede. Interpersoonlike lering, intimiteit en ondersteuning is sterk norme wat gehandhaaf word, wanneer Marie in reël 293 'n korrektiewe ervaring van die primêre gesinsgroep beleef. Nabootsende gedrag kom weer eens voor met Susan (r.296) wat op Marie se gedrag moduleer. In reël 301 wil dit voorkom dat groeplede die proses begin begryp en self hoop, intimiteit en gemeenskaplikheid instand hou. Alhoewel die groepsproses so gevorder het dat meer lede begin deelneem aan die groep (Susan r.320), verkies Joan steeds om 'n passiewe ("silent observer") rol in die groep in te neem. In reëls 336 en verder tree daar verandering in die groep in, wanneer die terapeut op die stiltes in die groep reflekteer en die groep skynbaar om meer struktuur vra. Groeplede is meer oop met hul negatiewe ervarings en dit blyk asof hulle 'n aanval op die terapeut loods. Weer eens is dit 'n vorm van konstruktiewe leierskapsuitdaging (sien Sessie Twee). Sommige lede tree in vir die terapeut (r.350) deur die klem weer eens op die krag van die groep te plaas wat die leierskap versterk en kohesie verhoog. Intimiteit tussen lede weer toe (r.353) en sommige van die groeplede is bereid om verdere gevoelens met mekaar te deel. Die feit dat groeplede meer met mekaar deel, toelaat om bygestaan te word en self ook ondersteuning en hulp te verleen, getuig verder van interpersoonlike leer wat plaasvind (r.368 & 372). Dis ook 'n openbaarmaking van altruïsme. In hierdie sessie deel die terapeut meer persoonlike inligting met die groep en verhoog deursigtigheid wat by die lede selfontbloting kan stimuleer (r.365).

Temas wat veral in die sessie voorkom, is ontkenning van emosies en die negering van die doelwitte van die groep, gevoelens van verligting na die vorige sessie, hartseer, alleenheid, pyn en gevoelens van leegheid en gemis, opstand en aggressie, selfontbloting, asook opstand. Weer eens kom die uitdaging van leierskap voor, wat effektief deur die leier hanteer word en kohesie verhoog.

5.4.4. Groepsessie Vier

5.4.4.1. Bepreking

Interpersoonlike leer en die ontwikkeling van sosialiseringstegnieke het gedurende die vorige drie sessies 'n sterk invloed op lede van die groep gehad (een lid het buite die groep weer mense begin vertrou met haar hartseer). Die groep bou in die sessie daarop voort deur verder met mekaar te deel hoe hul sekere belewenisse ervaar het (r.397 & 399). Roux (r.398) blyk 'n sterk bron vir die instandhouding van hoop te wees. Altruïsme en universaliteit word ook gedurende hierdie sessie versterk (r.530-545). Die terapeut werk steeds hard om die leiding en struktuur aan die groep oor te gee, deur te reflekteer op die groepsdinamiek (r.417) en die lede te lei in 'n bespreking oor die betekenis van die sessies (r.420-425). Wanneer die terapeut die klem plaas op Joan (die groeplid wat nog nie voorheen haar ervarings met die groep gedeel het nie), word gedrag gemoduleer en 'n katarsis beleef (r.427). Dit opsigself versterk die groepskohesie, interpersoonlike leer en altruïsme.

'n Bespreking rondom verdere rougevoelens en dié van skuld verhoog ook die norms van universaliteit en hoop (r.432-440). Tog wil dit voorkom asof die terapeut nie die gevoelens opvolg nie, en moontlik te gou die positiewe van die rouproses aan die groep uitwys (r.461-463). Eksistensiële faktore, asook temas rakende die lewe na die dood en die invloed van die Christelike geloof op die deurwerking van die rouproses, kom in reëls 468-475 na vore. Roux ondersteun die terapeut se standpunte deur sy eie positiewe groepeervarings met die groep te deel (r.493). In 'n poging om aan die groep se behoeftes (naamlik meer struktuur) te voldoen, word die groep gedwing om oor sekere gevoelens wat in die rouproses voorkom, te gesels (r.493). Dit gee aanleiding tot verhoogde gevoelens van intimiteit en verdere katarsis (reëls 524-530). Die katarsis word ongelukkig nie met interpersoonlike lering opgevolg nie. In die sessie is die groepleier gevra om meer persoonlike inligting te deel. Alhoewel dit ietwat laat in die groepsproses is, blyk dat dit steeds sinvol in die versterking van groepskohesie is.

Temas wat veral in die sessie voorkom is dié van skuld, eksistensiële faktore soos die lewe na die dood, oor Christenskap, Godsbeleving, geloofsekerheid en God se rol in die rouproses, katarsis, aggressie en woede. Leierskap word aanvaar en groepskohesie blyk op 'n stewige vlak te wees.

5.4.5. Groepsessie Vyf

5.4.5.1. Bepreking

Aanvanklik is die groepsinteraksie op 'n meer sosiale vlak, waarskynlik omdat lede bewus is dat terminasie op hande is. Later bedaar die groep om die doelwitte te hervat. Die terapeut neem tyd om eers die groep te laat reflekteer oor konflikte wat opgelos is of wat nog aandag vereis, ten einde te bepaal hoe gereed die groep is vir emosionele afskeid van die betekenisvolle ander wat fisies afgesterf het (r.572-584), en as voorbereiding vir die groep se “afskied” aan mekaar (dis die voorlaaste sessie). Verdere uitruil van inligting en refleksie op groepsprosesse kom in reël 651 voor. In reël 594 gebruik die terapeut 'n intervensie met die doel om spanning wat groeplede ervaar te verlig, maar ook as inleiding tot die afskeidsritueel wat met die volgende intervensie volg. Wanneer die terapeut die lede versoek om iets betekenisvol na die hede terug te bring, gee dit aan lede 'n gevoel van interne ondersteuning en krag. Die terapeut toets verder die gereedheid van lede (r.626 en verder) en interpersoonlike leer en differensiasie van lede neig om die kohesie te steur. Tog blyk dit nie die geval te wees nie. Dit kom voor dat die terapeut in die sessie 'n meer leidende en gestruktureerde benadering tot die groep inneem, en so bepaal watter gevoelens in die groep aangespreek gaan word. Die tema verskuif dus doelbewus na groepsterminering en terminering van emosionele verhoudings en bande met die afgestorwene (r.652 en verder - 672). Dubbele spanning ontstaan by lede aangesien hulle met 'n dubbele verlies gekonfronteer word. Dit verhoog die intensiteit en finaliteit van die afskeidsrituele. In die afskeidsritueel betrek die terapeut die lede se geloofsoortuigings en belewenisse rondom God en Sy betrokkenheid in hul rouproses (r.672-703). Sy mobiliseer die oortuigings om as 'n positiewe herdefiniering van die rouproses, verliese en die lewe sonder die geliefde te dien (r.682-685). Kognitiewe herstrukturering vind in die groepsoefening plaas. Dié tipe intervensie lig veral ook die gemeenskaplikheid en intimiteit uit wat daar tussen groeplede is.

Temas wat veral in die sessie na vore kom, is gevoelens van empatie en meegevoel met mekaar; verhoogde intimiteit en groepskohesie, asook terminering en afskeid (van die betekenisvolle afgestorwene, maar ook van die groep teenoor mekaar).

5.4.6. Groepsessie Ses

5.4.6.1. Bepreking

Die terapeut skep 'n sosiale atmosfeer en die aanvanklike ligte luim vir die laaste groepsessie, is 'n poging om groepsterminering meer positief vir die groep te formuleer (r.704). Die positiewe invloed van die rouproses geniet in reël 709 aandag en dien ook as versterking van hoop vir die toekoms en elke lid se individuele lewe vorentoe. Die terapeut dwing die terapeutiese groep na finaliteit deur te fokus op die groepdoelwitte, individuele doelwitte en die afhandeling daarvan, asook die gevoelens wat gedurende die sessies ter sprake gekom het (r.723). Die lede is dit eens dat alle doelstellings bereik is en dat die rouproses deurwerk is (r.724). Verskeie lede reflekteer oor die waarde wat die groep vir hulle gehad het (r.749). Alhoewel die sessie as termineringssessie heelwat meer informeel as die vorige sessies is, het dit ook diepte veral wanneer die toetsresultate en die routemas bespreek word. Die laaste intervensie wat die terapeut loods (r.766 en verder) wat dien as 'n vorm van groeprefleksie, asook om persoonlike belewenisse met mekaar te deel, is bedoel om lede se selfvertroue en interpersoonlike leer ook na buite, te laat toeneem. Die terapeut slaag in haar doel met die intervensie wanneer lede positief teenoor mekaar terugvoer gee.

Temas wat veral in die groepsessie voorgekom het is aanvaarding van die rouproses en die vorming van nuwe vriendskappe en gemotiveerdheid om met die lewe voort te gaan sonder die betekenisvolle ander. Die tema van in verhouding met self, met ander en met God het verweefd met mekaar voorgekom.

5.5. INDIVIDUE SE TEMAS IN GROEPSPROSES

Betekenisvolle temas vir individuele lede in groepsterapie.

5.5.1. Groeplid I: Joan

Joan se doelwit vir die groepsessies is om hulp hoewel ongedefinieerd, te verkry, dus haar gewilligheid om haarself te ontbloot is beperk. Sy is egter die eerste groeplid om in die groep gevoelens van hartseer te wys (r.51), alhoewel sy nie verbaal aan die groep deelneem nie (r.28). Sy bly verbaal passief en deel geen ander gevoelens as hartseer nie (r.214). Sy skep die indruk dat sy steeds bang is om haarself te ontbloot en haar gedagtes in die groep te deel. Hierdie onseker en verbale onbetrokke gedrag hou sy vir die volle duur van die eerste drie sessies vol (r.313). Dit blyk verder ook asof sy haarself distansieer. In r.427 is dit die eerste keer wat Joan verbaal deelneem aan die groepsinteraksie. ‘n Tema van intense skuldgevoelens rondom die afsterwe van haar betekenisvolle ander kom na vore (r.430). Sy beleef ‘n intense katarsis, maar weier fisiese kontak en intimiteit as ondersteuning (r.454 & 621). Dis asof sy nabye verhoudings steeds te bedreigend ervaar om haarself oop te stel en ondersteuning daaruit te verkry. Op haar skuldgevoelens volg gevoelens van hartseer (r.676 & 716), alleenheid en seer (r.691).

5.5.2. Groeplid II: Roux

Roux neem baie gou deel aan die groepsproses. Die eerste gevoelens wat hy deel is gevoelens oor die onregverdigheid van die lewe. Sy doelwit vir die groep is om te leer “cope” en te sien hoe ander mense “cope” met die verliese wat hulle gely het. Hy moduleer vroeg reeds op Joan se gedrag wanneer hy homself blootstel (r.40) en begin huil (r.37). Hy is egter steeds lugtig vir intimiteit in interpersoonlike verhoudings en onttrek hom (r.84). In reëls 103 en 116 deel hy meer persoonlike inligting wanneer hy gevoelens van alleenheid en isolasie met die groep deel. Roux werk hard aan die rouproses en probeer konstant in kontak met sy gevoelens bly (r.134). Namate

hy vertrou in die groep bou, laat hy ander toe om hom by te staan (r.180 & 213). Hy het verander deur nie meer “weg van mense” te beweeg nie, maar “na mense toe”. Wanneer hy meer bewus word van gevoelens van hartseer begin hy steun soek in interpersoonlike verhoudings (r.226, 242, 270 & 284). Hy is ‘n sterk bron vir die instandhouding van hoop in die groep en verhoog die groepskohesie wanneer hy die terapeut ondersteun in die leidende rol en meer van homself ontbloom (r.331, 363, 373, 397, 411). Hy erken verder dat sy negatiewe ervarings van verhoudings herstel is en dat hy meer oop is om oor sy seer te praat (r.425 & 493). In reël 496 noem hy gevoelens van aggressie wat hy moet deurwerk, en in reël 614 blyk dit dat hy meer in beheer van homself en sy gevoelens begin voel. Hartseer is ook ‘n verdere tema (r.676). Geloof, vertrou en die aflê van skuldgevoelens is vir hom ‘n sterk anker in die deurwerking van sy rou-gevoelens (r.691). In reël 708 erken hy die waarde van die groep in die sin dat hy sy emosies nie meer so rou en intens ervaar wanneer hy aan die dood dink nie en omdat hy ook weer kon leer vertrou, op God en mens (r.747-753).

5.5.3. Groeplid III: Susan

Susan se groepdoelwit is om te leer om oor haar gevoelens rondom die verlies van ‘n betekenisvolle ander te praat en te ervaar. Reeds vroeg in die sessie deel sy inligting mee rakende haarself (r.46). Dan volg gevoelens rondom die onregverdigheid van die lewe (“hoekom?”-vrae) met moontlike onderliggende aggressie (r.97). Sy kom egter in opstand teen die rouproses (r.139) en onttrek van groepsinteraksie deur samewerking te vermy (r.145) moontlik as gevolg van onderliggende gevoelens van aggressie en skuld. Tog kan sy haarself nie van die rouproses afsluit nie en begin weer inligting met die res van die groep deel (224, 296 & 320). Sy is egter steeds nie in kontak met die intensiteit van haar gevoelens nie. Soos in die geval met Roux “ondersteun” sy ook die terapeut en versterk groepskohesie en hoop deur steeds haarself oop te stel vir die groep -sonder kontak met haar gevoelens (r.350, 386 & 388). Namate sosiale leer plaasvind en sy meer inligting deel, raak sy bewus van gevoelens van skuld (r.399 & 447). Haar Godsbeleving in die rouproses is ook ‘n belangrike tema (r.485). Sy beleef ‘n katarsis buite groepsverband waarna sy noem dat dit die eerste keer in ‘n lang ruk is wat sy gevoelens van hartseer en rou so intens ervaar

het. Alhoewel sy steeds wantrouig teenoor mense staan en haar konflikte op fantasievlak hanteer (r.625) differensieer sy haarself van die groep en beklemtoon haar individualiteit deur van die groep en terapeut te verskil (641). Tog het sy steeds nodig om haarself te distansieer (r.693). Haar skuldgevoelens neem af, terwyl sy nog hartseer bly (r.719). Dit wil egter voorkom asof sy nie die rouproses verder kan deurwerk nie, as gevolg van ander trauma wat gekoppel is aan die rougevoelens (r.743).

5.5.4. Groeplid IV: Marie

Marie se groepdoelwit is om 'n antwoord op die vraag "hoekom?" te verkry en ontslae te raak van gevoelens wat die lewe as onregverdig verklaar. Sy is die eerste groeplid wat oor haar verlies praat (r.32 & 76) en empaties met medelede omgaan (r.55). Sy ontken dat sy steeds in die rouproses is, alhoewel sy haar verlies slegs drie maande tevore gely het. In reël 92 erken sy gevoelens van alleenheid, isolasie en dat sy geen ondersteuning kry nie. Sy raak bewus van hartseergevoelens en laat haarself toe om dit met die groep te deel. In reëls 156 - 177 beleef sy intense gevoelens van aggressie en woede, frustrasie en moedeloosheid. Dit laat haar interpersoonlik onttrek en vertrou in haarself verloor (r.189). Sy is in kontak met haar gevoelens en laat dit toe om in intensiteit toe te neem (r.215). Tydens 'n tussenin persoonlike gesprek erken sy gevoelens van alleenheid, isolasie, mislukking, verwerping, hartseer, skuld, woede en wantrou in haarself. Na die insident moduleer sy groepsgedrag (r.235) en toon sy insig in die groepsproses (r.246). Namate sy haarself oopstel en deel met die groep, raak sy meer bewus van gevoelens van hartseer (r.270 en verder). Sy beleef 'n korrektiewe emosionele ervaring wanneer sy buite die groep interpersoonlike verhoudings begin bou (r.400). Gevoelens van aggressie en isolasie neem weer toe (r.406) en laat haar in die groep onttrek (r.458) - moontlik onderliggende gevoelens van verwerping en aggressie is teenwoordig. Geloofsekerheid is ook 'n belangrike tema, maar dit verlig nie haar aggressiewe gevoelens nie (r.481, 499, 502 & 518). Sy beleef 'n katarsis (r.526) en dit wil voorkom asof sekere van haar konflikte aangespreek is (r.575). In reël 616 toon sy 'n sterk behoefte aan kontak, omgee en beskerming, maar kan haarself weereens nie toelaat om mense te vertrou en dit van hul te ontvang nie. Dit laat haar met sterk gevoelens van hartseer (r.676 & 691).

5.5.5. Groeplid V: Tarien

Tarien se groepdoelwit is om oor haar verlies te kan praat en dit te verwerk. Aanvanklik skakel sy nie verbaal aktief by die groep in nie (r.30) en haar selfontbloting is beperk (r.52). Dan deel sy meer inligting, maar sonder veel emosionele inhoud (r.149 & 198). Namate sy leer om te vertrou en nuwe verhoudings te bou (r.211), is sy meer ontspanne in die groep en gee ook emosioneel meer van haarself (r.253, 280 & 301). Destruktiewe gedrag (r.281) is 'n teken van onopgeloste innerlike konflikte wat sy nog nie erken nie. Temas rondom die onregverdigheid van die lewe kom ook by haar voor (r.309). Selfontbloting bring haar meer in kontak met haar gevoelens van hartseer, vrees vir pyn (r.353) en gevoelens van alleenheid en isolasie (r.368). Sy besef egter die emosionele waarde wat die groep vir haar het, en begin self om ondersteuning te bied (r.409 & 420). Sy erken dat sy ook met skuldgevoelens gekonfronteer word (r.482), maar rasionaliseer die gevoelens weg. Haar Godsbeleving is ook 'n sterk bron van ondersteuning, alhoewel dit aanvanklik wou voorkom asof dit haar eerder teen die intensiteit van haar gevoelens beskerm (r.482). Sy beklemtoon haar individualiteit (r.594) en reflekteer op die groepsproses (r.611). Sy erken gevoelens van alleenheid en gemis, maar distansieer teen die intensiteit van die gevoelens (r.611 & 493). Tog meld sy 'n verligting in die intensiteit van haar gevoelens en 'n gevoel van aanvaarding (r.742).

5.6. T.A.T.-KAART INTERPRETASIE NA DIE GROEPSTERAPEUTIESE PROGRAM

In hierdie afdeling word slegs die interpretasies van die groeplede se response op die drie T.A.T.-kaarte weergegee soos verkry na afloop van die groepsterapeutiese program. Die response van elke lid is volledig vervat in Aanhangsel E.

5.6.1. Groeplid I: Joan

5.6.1.1. Interpretasie

Joan erken die eise in haar omgewing en plaas veral klem op die feit dat sy probleme het met die hantering daarvan omdat sy nie haar deel doen nie. Sy identifiseer nie sterk met die persoon op die kaart nie, en toon 'n lae selfkonsep. Emosioneel voel sy moeg en bedruk, maar die emosies is nie intens nie. Sy introjekteer haar frustrasies en aggressie, en beklemtoon die rol wat haar geloof in die hantering van haar gevoelens speel.

5.6.1.2. Opsommend

Geloof as bron van ondersteuning, onvermoë om persoonlik die eise van die omgewing suksesvol te hanteer, gevoelens van bedruktheid en moegheid.

5.6.2. Groeplid II: Roux

5.6.2.1. Interpretasie

Roux erken die eise in sy omgewing, maar voel totaal onbeholpe, moedeloos en magteloos in die hantering daarvan. Hy het skuldgevoelens rondom sy hantering van die eise en is onseker of hy dit ooit weer sal kan hanteer. Emosioneel voel hy teleurgesteld en moontlik verwyt hy homself oor sy dade in die verlede. Hy toon 'n lae selfkonsep en voel onseker oor die toekoms en sy vermoëns om dit te hanteer. Hy introjekteer sy frustrasies en aggressie. Dit blyk of hy vasgevang is in sy gevoelens van magteloosheid.

5.6.2.2. Opsommend

Moedeloosheid en onsekerheid oor sy vermoë om die eise in die omgewing te hanteer, magteloosheid, teleurgesteldheid, en 'n sterk onsekerheid oor die toekoms.

5.6.3. Groeplid III: Susan

5.6.3.1. Interpretasie

Susan erken die eise in haar omgewing, maar voel gefrustreerd en depressief omdat sy nie die eise effektief kan hanteer nie. Sy toon 'n lae selfkonsep en intense gevoelens van hartseer en verdriet as gevolg van die afsterwe van 'n geliefde is by haar teenwoordig. Tog is sy bereid om die gevoelens met iemand te deel ten einde dit deur te werk. Sy introjekteer haar frustrasies en aggressie en dit bring vir haar baie psigiese pyn en lyding. Tog toon sy 'n positiewe toekomsverwagting.

5.6.3.2. Opsommend

Gevoelens van magteloosheid en 'n onvermoë om die eise in haar omgewing te hanteer, gevoelens van hartseer, rou en verdriet wat ly tot interne selfnutilasie, gevoelens van hoop kom egter voor met toekomsverwagtings as tema.

5.6.4. Groeplid IV: Marie

5.6.4.1. Interpretasie

Marie erken die eise in haar omgewing, maar vind dit moeilik om die eise effektief te hanteer aangesien sy ontsteld is oor persoonlike omstandighede. Sy ervaar intense gevoelens van hartseer en verdriet en beweeg weg van mense in 'n poging om in kontak met die gevoelens te kom en dit deur te werk. Sy verdedig egter teen intense emosionele pyn deur haar van die werklikheid te onttrek en haar frustrasies en aggressie te introjekteer.

5.6.4.2. Opsommend

Gevoelens van hartseer en ontsteltenis, onsekerheid oor die toekoms en oor haarself en haar hantering van die eise, 'n emosionele wegbeweeg van mense as beskermingsmeganisme. 'n Depressiewe ondertoon is aanwesig.

5.6.5. Groeplid V: Tarien

5.6.5.1. Interpretasie

Tarien erken nie heeltemal die eise in haar omgewing nie en weet nie wat van haar verwag word of wat haar te doen staan nie. Sy toon 'n lae selfkonsep, maar is bereid om haarself te vertrou vir die keuses wat sy uitoefen al is sy onseker. Sy ervaar gevoelens van teleurstelling en verdedig teen die intensiteit van die gevoelens deur te rasionaliseer. 'n Tema van om uitgelewer te wees aan omstandighede en nie regtig beheer oor die uitkoms van situasies te hê nie is ook by haar teenwoordig.

5.6.5.2. Opsommend

Onsekerheid, gevoelens van uitgelewerdheid, teleurstelling, lae selfkonsep en 'n gedwonge berusting by die onvoorspelbare omstandighede.

5.7. INTERPRETASIE VAN GEGEWENS VAN DIE BECK DEPRESSIESKAAL NA DIE GROEPSTERAPEUTIESE PROGRAM

5.7.1. Resultate

Tabel II: Beck Depressieskaal: na-tellings

Die volgende tellings is verkry na afloop van die groepsterapeutiese program:

GROEPLID	NA-METING	ONTLEDING
Groeplid I	3	Laag depressief
Groeplid II	5	Laag depressief
Groeplid III	10	Matig depressief
Groeplid IV	12	Matig depressief
Groeplid V	7	Laag depressief
Gemiddeld	7,4	Laag depressief

Bogenoemde resultate dui daarop dat drie groeplede na afloop van die groepsterapeutiese program 'n laag depressiewe meting op die Beck Depressieskaal behaal het. Twee groeplede toon 'n meting wat dui op matig depressief. Die gemiddeld van die groep meet laag depressief. Hieruit blyk dit dat ten spyte van die feit dat die metings op die laaste dag van die kamp geneem is, die oorhoofse meerderheid groeplede 'n laag depressiewe telling het.

5.8. INTERPRETASIE VAN GEGEWENS UIT DIE PERSOONLIKE VRAELYS NA DIE GROEPSTERAPEUTIESE PROGRAM

5.8.1. Groeplid I: Joan

Op die persoonlike vraelys het Joan aangetoon dat die groeps gesprekke aan haar verwagtings voldoen het. Gedurende die gesprekke het sy intense gevoelens van verdriet en skuld ervaar. Sy

meld verder dat sy sterk bewus geword het van verligting van dié gevoelens na afloop van die sessies. Haar godsdienstelewenisse het ook 'n invloed op haar gevoelslewe gedurende die sessies gehad. Alhoewel sy voel dat sy nie heeltemal by die groep ingeskakel het nie, het sy die groepsterapeutiese program as genesend ervaar.

5.8.2. Groeplid II: Roux

Roux het die groeps gesprekke as baie genesend ervaar en noem dat dit aan al sy verwagtings voldoen het. Gedurende die sessies het hy sterk bewus geword van gevoelens van verdriet. Hy meld dat hy na afloop van die groepsterapeutiese program verligting ervaar het van sy gevoelens van verdriet, skuld en aggressie. Hy het ook in nuwe interpersoonlike verhoudings betrokke geraak en oor sy verlies met persone buite die groep gesels. Sy godsdienstelewenisse het 'n belangrike rol in sy gevoelslewe en deelname aan die groep gespeel.

5.8.3. Groeplid III: Susan

Alhoewel Susan aanvanklik aangedui het dat sy nie verwagtings vir die groepsterapeutiese program het nie, het sy die sessies tog in 'n mate genesend ervaar. Gedurende die sessies het sy intens bewus geword van gevoelens van verdriet. Sy noem dat sy min verligting vir haar gevoelens van verdriet, skuld en aggressie in die groep ervaar het, omdat sy nie die vrymoedigheid gehad het om dit in die groep met die ander te deel nie. Haar godsdienstelewenisse het 'n belangrike rol in haar gevoelslewe gespeel.

5.8.4. Groeplid IV: Marie

Marie toon op die vraelys aan dat sy die gesprekke as baie sinvol ervaar het en dat dit aan haar verwagtings voldoen het. Sy het deel van die groep gevoel en kon intense gevoelens van verdriet, aggressie en skuld uitdruk. Sy noem egter dat sy min verligting vir haar gevoelens van aggressie in die sessies ervaar het. Sy het haar verdrietemosies ook buite die groep met vriende gedeel. Haar godsdienstelewenisse het 'n sterk invloed op haar gevoelslewe en deelname aan die sessies gehad.

5.8.5. Groeplid V: Tarien

Die groepsterapeutiese program het aan Tarien se verwagtings voldoen. Alhoewel sy aandui dat sy nie gedurende die sessies intens bewus geword het van gevoelens van verdriet, skuld of aggressie nie, het sy die sessies as sinvol vir haarself ervaar. Sy het nie heeltemal deel van die groep gevoel nie en ook nie haar verlies buite die groep met 'n ander persoon gedeel nie. Haar godsdienstelewenisse het ook 'n sterk invloed op haar gevoelslewe en deelname aan die groep gehad.

In die laaste hoofstuk word die resultate bespreek. 'n Evaluering van die studie volg asook sekere aanbevelings ten opsigte van verdere studie.